FLORIN-TEODOR OLARIU, *Variaţie şi varietăţi în limba română. Studii de dialectologie şi sociolingvistică*, Iaşi, Editura Institutul European, 2017, 260 p.

Cartea cercetătorului ieşean Florin–Teodor Olariu este o contribuţie pertinentă la studierea, din perspectivă pluridimensională, a configuraţiei dialectale a limbii române şi a statutului acesteia în context migraţionist. Acest demers ştiinţific se bazează pe o abordare complementară a variaţiilor de tip diatopic şi diastratic din limba română vorbită dialectal, respectiv pe o împletire a metodelor de cercetare aparţinând dialectologiei, prin geolingvistică, şi sociolingvisticii.

Reunind studii inedite sau publicate, dar revizuite, cartea este structurată în două părţi: I. *Dialectologie* (p. 11–88) şi II. *Sociolingvistică* (p. 89–172), acestora alăturându-li-se o *Anexă: Corpus de limbă română vorbită în context migraţionist (migrafii româneşti)* (p. 173–236), *Bibliografia* (p. 237–248), un *Indice de autori* (p. 249–252) şi două *Rezumate*, în limbile engleză (p. 253–256) şi franceză (p. 257–260).

Partea I, *Dialectologie*, cuprinde trei capitole. Capitolul întâi, *Problema repartiţiei teritoriale a dacorománei* (p. 11–27), abordează, de-a lungul celor trei subcapitole, aspecte legate de statutul dacorománei în sincronie şi diacronie. Primul subcapitol, *Premise ale cercetării: individualitatea şi unitatea romanităţii orientale* (p. 11–14), aduce în discuţie individualitatea limbii române în contextul mai larg al Romaniei, individualitate caracterizată de o „marcată unitate la nivel dialectal" (p. 13). Această afirmaţie este susţinută şi de referinţele bibliografice utilizate de autor, reprezentate de nume precum Alexandru Niculescu, Matteo Bartoli, Alf Lombard, Karl Jaberg, Sextil Puşcariu sau Eugen Coşeriu. Cel de-al doilea subcapitol, *Variaţia diatopică în lingvistica românească: scurt istoric* (p. 14–18), este o trecere în revistă a celor mai importante contribuţii referitoare la configuraţia dialectală a dacorománei, autorul susţinând complementaritatea perspectivei areale, de factură sincronică, şi a celei genetic-tipologice, de factură diacronică, în configurarea spaţiului dialectal românesc. Al treilea subcapitol, intitulat chiar *Configuraţia dialectală a dacorománei sau „restul" unei perspective clasice* (p. 18–27), pune în discuţie în special structura dialectală a Transilvaniei şi opiniile legate de aceasta, concluzia fiind aceea a unei unităţi dialectale cu o structură mai puţin agregată decât a celorlalte unităţi diatopice de pe teritoriul nord-dunărean. Discuţia este continuată în ultimul subcapitol, *În loc de concluzii* (p. 27–30), în care autorul se raliază opiniei conform căreia dacoromâna are o structură binară: o arie dialectală sudică, mai restrânsă şi mai unitară, şi o arie nordică, mai extinsă şi mai fragmentată, opinie diferită de cea clasică, potrivit căreia dacoromâna are patru sau cinci unităţi diatopice.

Cel de-al doilea capitol al primei părţi, *Cartografierea variaţiei dialectale: atlasele lingvistice româneşti* (p. 30–55), realizează o descriere amănunţită a celor mai importante atlase lingvistice româneşti elaborate în ultima sută de ani, limba română beneficiind de o triplă reprezentare cartografică: de la atlasul elaborat de Gustav Weigand, prezentat în subcapitolul *Linguistischer Atlas des dacorumänischer Sprachgebietes (WLAD)* (p. 31–34), la *Atlasul lingvistic român (ALR)* (p. 34–37), care dă şi titlul celui de-al doilea subcapitol, şi la *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni (NALR)*, subiect al subcapitolului *Atlasele lingvistice româneşti regionale (nord- şi sud-dunărene)* (p. 38–55).

În capitolul al treilea, *Perspectiva informatică în geolingvistica românească* (p. 56–88), F.-T. Olariu pune în discuţie problema informatizării cartografiei lingvistice, trecând în revistă cele mai importante contribuţii teoretice, la nivel european, din acest domeniu. Autorul remarcă, în acelaşi timp, şi orientarea geografiei lingvistice către o perspectivă pluridimensională, prin includerea dimensiunii sociolingvistice a variaţiei diatopice. Sunt semnalate proiectele actuale de cercetare referitoare la limba română, proiecte care se înscriu în direcţia sincronizării metodelor şi tehnicilor cu cele de la nivel european. Astfel, se remarcă în special trei proiecte, descrise în trei subcapitole: NALR. *Moldova şi Bucovina în format electronic* (p. 62–70); *Romanian Online Dialect Atlas (RODA)* (p. 70–73); *Atlasul lingvistic audiovizual al Bucovinei (ALAB)* (p. 73–84). Ultimul subcapitol, *În loc de concluzii*

(p. 85–88), subliniază ideea vitalităţii geografiei lingvistice ca metodă de analiză a variaţiei lingvistice la nivel diatopic, în urma contactului cu informatica, interdisciplinaritatea constituind, în opinia autorului, adevărata provocare la adresa geolingvisticii.

A doua parte a volumului, *Sociolingvistică* (p. 89–172), include două capitole: *Repere în dezvoltarea sociolingvisticii româneşti* şi *Sociolingvistica migraţiei – o perspectivă românească*.

Primul capitol, *Repere în dezvoltarea sociolingvisticii româneşti* (p. 89–139), este alcătuit din cinci subcapitole. În primul subcapitol, *Contextul extern* (p. 89–92), sunt prezentate cercetări tematice diverse, la nivel internaţional, prin demersurile unor lingvişti precum Antoine Meillet, Marcel Cohen, John Gumperz, William Labov, Dell Hymes sau William Bright, constituite în tot atâtea subdiviziuni ale sociolingvisticii ca disciplină ştiinţifică; subcapitolul al doilea, *Istoricul problematicii pe teren românesc* (p. 92–106), identifică primele preocupări de sociolingvistică în spaţiul românesc, prin contribuţiile celor trei mari lingvişti: Alexandru Philippide, Ovid Densusianu şi Sextil Puşcariu, „precursori ai cercetării de tip diastratic" (p. 92), în opinia autorului, dar se prezintă şi cercetări de „sociolingvistică românească propriu-zisă" (p. 99), realizate de lingvişti precum Boris Cazacu şi Tatiana Slama-Cazacu, urmate de noile orientări de sociolingvistică aplicată, care interferează cu dialectologia, stilistica sau pragmatica. Al treilea subcapitol, *Coordonate sociolingvistice ale variaţiei lingvistice pe terenul limbii române* (p. 106–118), urmăreşte studiile de sociolingvistică din perspectiva celor patru tipuri, în terminologie coşeriană, de variaţie lingvistică: diacronică, prin contribuţiile lui G. Ivănescu şi Alexandru Niculescu; diatopică, prin cercetările unor lingvişti precum Valeriu Rusu, Nicolae Saramandu sau Stelian Dumistrăcel; diastratică, prin Marilena Tiugan şi Marina Ciolac; diafazică, prin studii de stilistică precum cele ale lui Ion Gheţie, Dumitru Irimia, Rodica Zafiu sau Stelian Dumistrăcel. Cel de-al patrulea subcapitol, *Limbă şi societate: perspective analitice* (p. 118–120), este centrat pe ideea potrivit căreia sociolingvistica românească actuală, corelată cu direcţiile de cercetare de la nivel internaţional, are un potenţial crescut de dezvoltare. Ultimul subcapitol, *Studiu de caz: Elemente de sociolingvistică în opera lui G. Ivănescu* (p. 120–139), subliniază contribuţia acestui lingvist la dezvoltarea, pe teren românesc, a sociolingvisticii istorice (relaţia istoriei unei limbi cu contextul ei sociocultural).

Al doilea capitol al acestei părţi, intitulat *Sociolingvistica migraţiei – o perspectivă românească* (p. 139–172), urmăreşte, prin prisma sociolingvisticii, comunitatea românească din Torino (Italia). Primul subcapitol, *Dimensiunea (socio)lingvistică a fenomenului migraţionist* (p. 139–145), este axat pe ideea de integrare lingvistică a imigranţilor; al doilea subcapitol, *Componenta identitară a practicilor lingvistice în cadrul mobilităţii demografice* (p. 145–150), pune în discuţie concepte precum cel de „vitalitate lingvistică" şi „loialitate lingvistică"; al treilea subcapitol, *Tehnici de cercetare în sociolingvistica migraţiei: biografia lingvistică* (p. 150–154), subliniază importanţa, în context migraţionist, deci bi- sau plurilingvistic, a „biografiei lingvistice" ca poveste autobiografică sau interviu narativ centrat pe achiziţia unei/unor limbi străine. Ultimul subcapitol este un *Studiu de caz* (p. 154–172), bazat pe două anchete de teren efectuate de către F.-T. Olariu în cadrul comunităţii româneşti din Torino, cu scopul de a urmări, prin înregistrarea unor biografii lingvistice de tip narativ („istoria vieţii"), statutul lingvistic al imigrantului român în propria comunitate şi în comunitatea-gazdă.

Volumul de faţă se remarcă, în opinia noastră, mai ales prin partea dedicată sociolingvisticii migraţiei, fiind printre puţinele cercetări care vizează domeniul migraţiei lingvistice româneşti actuale. Prin aceasta, demersul autorului poate fi considerat un punct de reper pentru viitoare studii de specialitate.

ROZALIA COLCIAR
Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu" al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21
rozaliac@yahoo.com